

een einde zijn, nu alle levensbehoeften veel duurder werden. Willemien — het was in langen tijd het eenige wat hij van zijn zusters merkte — had hem een klaagbrief geschreven. Kon hij het laten, haar een sommetje over te maken? Zoolang hij zelf nog iets bezat...? Huib ging er op uit, hij verhuurde zich aan een dagbladredactie, voor boekrecensies. Behoorlijk betaald werd dat tenminste — zijn naam was het dien men betaalde — maar het bracht dan ook een aanzienlijke vermeerdering van 't geen noodzakelijk af moest, iedere week....

Kwam er allemaal niets op aan! Werken maar!

Intusschen, dieper smartelijkheden doken op voor Huib uit dezen eersten oorlogstijd. Daaronder het moeten opgeven van al zijn illusies, de schoonheidscultuur van zijn land betreffend. Het was zoo prachtig geweest. De samenwerking tusschen kunstenaars van elke uitingswijze, hij had haar nadering gevoeld. De „nieuwe cathedraalen”, waaraan alle soorten van beeldende kunstenaars zouden samenwerken, en door wier hooge, heilige geest ook de arbeid van dichters en componisten beziel zou worden — in zijn verbeelding had hij ze al gezien. Maar wat hij tháns in de werkelijkheid om zich heen zag, 't geleek wel een algemeen „sauve qui peut”, ook van de kunstenaars. Elk scheen nog alleen aan zichzelf te denken; een egoïsme en een kleinmoedige concurrentiegeest heerschten als nóóit te voren. Hadden de socialisten hem teleurgesteld, de artiesten en de geleerden deden het vooral niet minder. Van een — als over de domme, verblinde gevechten heen — elkander in 't gelaat zien en verstaan, elkander de sterkende hand reiken, er was niet de minste sprake van. Enkele stemmen — de hopend idealistische van Rolland, de spottend critische van Shaw — eenzame profeten in een woestenij van nationalistische bekrompenheid, bruten hartstocht, redeloozen haat; van begrijpelijke wraakzucht op zijn allerbest! Zelfs in Nederland, het zoo benijdenswaardig buiten den oorlog geblevene, was voor geen enkel hoog-cultureel streven — tenzij voor een bloedeloos, machteloos, ijdel pralend pacifisme — steun en medewerking te verkrijgen. Eén belang scheen nog maar te bestaan, één geluk te verwachten: de „uit-eindelijke” overwinning, die — 't was niet het minst wanhopige! — ook van de neutrale Nederlanders de eene helft zich droomde aan den kant van Duitschland, de ander aan die der geallieerden. Begreep men dan niet, dat in dezen ontzettenden volkerenstrijd iedere werkelijke, afdoende overwinning, aan welke zijde dan ook, nieuw onrecht moest opstapelen, nieuwe wrok stichten, nieuwe ellende — een onafzienbaar oorlogstijdperk?

Met sommige van zijn vrienden had Huib de bitterste twistgesprekken hierover. Zij verwonderden zich over hem, vonden hem lauw of slap, ongevoelig of al te beredeneerd, herkenden, naar zij zeiden, niet meer hun Hooglands oude vurigheid, zijn moedig partijkiezen, zijn mannelijke vechters-